

K poetologickým a axiologickým aspektom slovenskej literatúry po roku 1989 IV.

26. a 27. mája 2009 sa na pôde Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity uskutočnila v poradí už štvrtá vedecká konferencia *K poetologickým a axiologickým aspektom slovenskej literatúry po roku 1989*. Organizátorom podujatia bola Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy tejto fakulty. Každoročne vysoký počet prihlásených, tentoraz odznelo tridsaťštyri referátov, robí z tohto stretnutia najširšiu pravidelnú konferenčnú platformu pre konfrontáciu odborných názorov na stav súčasnej slovenskej literatúry. Už tradične prevažovali príspevky zamerané na analýzu tvorby či konkrétneho diela jedného autora, menšina účastníkov sa venovala teoretickým problémom vychádzajúcim z analýzy širšieho textového materiálu. Kvôli veľkému rozsahu spomenieme len niekoľko príspevkov, celistvý pohľad na konferenciu prinesie pripravovaný zborník, ktorého editorkou je Marta Součková, hlavná usporiadateľka podujatia.

Ján Gavura sa venoval duchovnej a spirituálnej poézii po roku 1989. Okrem toho, že tieto pojmy významovo diferencoval, za podstatné v tejto oblasti považuje detabuizáciu a návrat časti exilovej duchovnej poézie do kontextu slovenskej literatúry. Venoval sa tiež edičnej politike a axiologickým otázkam – „rukopis“ duchovných autorov sa podľa Gavuru mýňa s progresívnym trendmi slovenskej poézie deväťdesiatych rokov 20. storočia. Ľubica Somolayová analyzovala výtvarné alúzie a sugescie v textoch Petra Macsovszského. Sústredila sa predovšetkým na paralely medzi Macsovszského postupmi a konceptuálnym umením a hnutím Fluxus. Zoltán Rédey zoširoka predstavil oblúk básnického diela Ivana Štrpku od roku 1989 po dnešok. Naznačil aj niektoré „manuskriptologické“ problémy v súvislosti s vydávaním Štrp-

kovho súborného diela. Veronika Rácová sa venovala vybraným zbierkam Petra Macsovszského a Michala Habaja. V porovnaní s dôrazom na autenticitu v poézii osemdesiatych rokov zvýznamnila autoreferenčnosť poézie deväťdesiatych rokov, na textoch spomenutých autorov rozpracovala aj pojem recyklácie obsahov – zdôraznila, že básnický „recyklát“ sa vyznačuje špecifickou originalitou, v ktorej nad estetiku inovácie prevažuje estetika renovácie. Peter Káša sledoval vo svojom vystúpení vývin „klasicizácie“ poézie a osobnosti u Czesława Miłosza a Milana Rúfusa. Odlišnosť ich básnickej filozofie a poetiky dokumentoval na analýze dvoch tematicky príbuzných básní, v ktorých sa títo dvaja básnici pokúšajú o spojenie detskej čistoty a stareckej múdrosti. Marián Milčák analyzoval vplyv poézie Gregoryho Corsa na Ivana Koleniča. Koleničovo „turbulentné“ básnické gesto považuje za hodnotovo problematické, pričom tento svoj postoj objasňoval na pozadí zbierky Erika Grocha *Súkromné hodiny smútku*. Marián Andričík sa analyticky venoval poézii Pavla Hudáka, najmä jeho debutovej zbierke *Broskyňový súmrak*. Eva Jenčíková sa sústredila na problematiku montáže a pásma, pričom materiálovo vychádzala predovšetkým z textov Vojtecha Mihálika a Alty Vášovej.

V referátoch venovaných prozaickej tvorbe sa niekoľkokrát a z rôznych uhlov pohľadu analyzovalo dielo Stanislava Rakúsa (Anna Valcerová, Alžbeta Kalamárová, Alena Kyselová), v následnej diskusii okrem iného zazneli rozličné postrehy k poetologickým odlišnostiam prvej a druhej fázy Rakúsovej prozaickej tvorby. Marta Součková sa sústredila na texty Jany Bodnárovej, v tomto kontexte sa venovala žánru fiktívnej autobiografie a sledovala Bodnárovej cestu od štylizovanosti k autenticite výpovede. Bodnárovej knihy sa stali aj východiskom uvažovania Sone Parilákovvej. Jeho výsledkom je konštatovanie, že spisovateľkino

úsilie o novosť a inovatívnosť má percepčne skôr paralyzujúci účinok. Pariláková zhodnotila aj kritickú reflexiu Bodnárovej diela, pričom za príčinu jej rozkolísanosti a často až protikladnosti označila nedostatočné čítanie textu na elementárnej (napr. syntaktickej) úrovni, kde sú podľa nej jednoznačne identifikovateľné autorčké slabiny. Pavol Markovič sa venoval rozličným typom intertextuality u Petra Macsovszkého. Sústredil sa na knihu *Hromozvonár*, ktorú podľa neho charakterizuje deskriptívna nemo-ralizujúca antropológia. Identifikoval v nej aj vývinový posun v tom, že intertextualita sa tu realizuje formou nadväznosti na isté rámce, a nie na konkrétne diela. Tematologický komparatívny pohľad na podoby „ženského“ písania u Ursule Kovalyk a Marie Darrieussecq ponúkla Anna Višňovská, pričom si všimla predovšetkým rozličné spracovanie tém tela, telesnosti a sexuality u oboch autoriek. Radoslav Passia sa venoval semiotickým súvislostiam priestoru Košíc v súčasnej slovenskej literatúre, na konkrétnych textoch sa pokúsil ukázať prítomnosť niekoľkých základných heterotopii, ktoré tento priestor v priebehu 20. storočia spoluformujú.

Z pomerne nedávno vydaných próz sa stali predmetom záujmu referujúcich napríklad *Plán odprevádzania* Jany Beňovej, ktorému sa venovala Zuzana Ištvánfyová. Sústredila sa na analýzu priestoru ako „tvorca“ hodnotových súradníc textu. Radoslav Tomáš prispel genologicky ladenými úvahami zameranými na žáner eseje. Žáner eseje v súvislosti s rozličnými dobovými požiadavkami označil z diachróneho hľadiska za takmer „neuchopiteľný“, niektoré žánrové konštanty súčasnej eseje analyzoval na texte Ireny Brežnej *Tekutý fetiš*. Gabriela Mihalková sa na pozadí archetypálnych rozprávkových príbehov venovala vzťahu matky a dcéry v knihe Inge Hrubaničovej *Láska ide cez žalúdok*. Teória fikčných svetov a nejednoznačný vzťah autonómneho a fikčného sveta boli predmetom záujmu Jaroslava Kušníra, ktorý svoj príspevok materiálno postavil na analýzach *Čarovného papagája a iných gýčov* Pavla Viličkovského. Viktoria Liashuk sa venovala axiolo-

gickým otázkam umeleckého prekladu, pričom sa opierala o komparáciu *Pekloraja* (Franz Kafka) a *Druhého života* (Milan Richter) a ich bieloruských prekladov. Marek Mítka skúmal podoby (anti)hrdinstva v prózach Edmunda Hlatkého, všimol si katarzný motív utrpenia, výlučnosť a izolovanosť Hlatkého postáv a ich vzťah k transcendentnu. Markéta Andričíková analyzovala v súvislosti s prózou Slávky Liptáckovej *Chlapec bez mena* otázky „nedetského“ modelovania postáv a hranice medzi literatúrou pre deti a mládež a literatúrou pre dospelých. Témou interdisciplinárneho príspevku Martiny Ivanovej bola metaforickosť v jazyku vedy. Autorka ponúkla prehľad definícií vedeckého jazyka a, vychádzajúc z kognitívnych teórií, uvažovala o adekvátnosti používania metafory vo vedeckom diskurze. Sama ju považuje za jeden zo spôsobov vyrovnávania sa s entropickosťou skúmaných (literárnych, jazykových...) javov. Zdôraznila, že metaforickosť môže plniť vo vedeckom diskurze aj podpornú funkciu, napr. pomáha pochopiť, kontextualizovať definície.

V bloku venovanom dramatickým textom vystúpila Beáta Panáková s príspevkom skúmajúcim rozličné línie slovenskej rozhlasovej hry po roku 1989. Prostredníctvom zvukových ukážok priblížila ich tematickú rôznorodosť a experimentálne možnosti výrazovej roviny, ktoré sa aktualizujú tvorivým prístupom k textu zo strany zvukového majstra, režiséra, hudobného dramaturga a podobne. Eva Kušnírová sa venovala žánru monodrámy v slovenskom ponovembrovom divadle so zameraním na tvorbu Karola Horáka. Ján S. Sabol sa zaujímal o problém „literárnosti“ filmového diela, predmetom jeho pokusu o genologickú analýzu bola filmová adaptácia novely Andrzeja Stasiuka *Jahodové víno* a film *Muzika*, ktorý vznikol adaptáciou prózy Petra Pišťanka. Peter Karpinský vo svojom referáte pojmovo diferencoval komiks a kreslený seriál publikovaný na pokračovanie v detskom časopise, analyzoval kompozičnú štruktúru seriálu na úrovni mikro- aj makrokompozície.

Odznelo aj viacero ďalších príspevkov predovšetkým z radov študentiek a doktoran-

diek, dôležitou časťou konferencie boli aj početné diskusie na jednotlivé témy. Na záver len pripomeňme, že odbornej obci je už k dispozícii aj zborník z minuloročnej prešovskej konferencie *K poetologickým a axiologickým aspektom slovenskej literatúry III.*

Radoslav Passia

Vedecká konferencia Hviezdoslav v interpretáciách

Klub nezávislých spisovateľov, člen AOSS, Literárne informačné centrum a Katedra slovenskej literatúry a literárnej vedy Filozofickej fakulty Univerzity Komenského usporiadali vedeckú konferenciu *Hviezdoslav v interpretáciách*, ktorá sa uskutočnila 9. júna 2009 na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Vonkajším podnetom na usporiadanie konferencie bolo pre organizátorov 160. výročie narodenia spisovateľa a jej tematický záber bol vopred zúžený na interpretácie básní z lyrickej časti rozsiahleho Hviezdoslavovho diela.

Podujatie otvorila vedúca domovskej katedry Zuzana Kákošová. Odborný garant projektu Ján Zambor vo svojom úvodnom slove s názvom Interpretácia ako intímnejší kontakt spochybnil názory o „nezrozumiteľnosti“ Hviezdoslavovej poézie, pripomenul edičné podľžnosti aj veľký časový odstup od posledných monografických spracovaní témy (V. Turčány, S. Šmatlák). Venoval sa aj textologickým otázkam, napríklad Hviezdoslavovej interpunkcii, a prihovril sa za väčšie rešpektovanie autorovho rukopisu pri potenciálnych nových edičných projektoch. Alexander Halvoník z Literárneho informačného centra pripomenul potrebu návratov do časovo odľahlejších období slovenskej literatúry a dôležitosť opakovaných interpretácií zdanlivo známych textov.

Úvodná interpretácia od Ladislava Šimona sa venovala sonetom 4 a 5 z cyklu *Sonety*. Po vstupných širších súvislostiach Hviezdoslavovej tvorby sa venoval verzologickej analýze sonetov.

Sonety chápe ako typ filozofickej a „kozmickej“ poézie, ktorá formuluje apórie prekonateľné opäť len poéziou, nie vedou. Hviezdoslav podľa Šimona nerozvíja v týchto básňach iba svojškú kozmogóniu, ale aj poetiku. Ich kresťanská motívacia spôsobuje, že táto „nočná“ poézia je svojou povahou vlastne „slnečná“. Naproti tomu sonety v *Letorostoch* svojou deziluzívnosťou v mnohom popierajú náladu cyklu jedenadvadsiatich sonetov, kam patria aj interpretované básne. Monika Kekeliaková interpretovala Žalm žaloby (*Žalmy a hymny*). Jej interpretácii predchádzali tri exkurzy: textologický, žánrový (žáner žalmu a princíp žalmickosti) a kritický (kritická reflexia žalmickosti u Hviezdoslava). Kekeliaková identifikovala v Žalme žaloby vystupňovanú mieru smútku, sklamania a úzkosti v porovnaní s kontextom ostatných básní *Žalmov a hymien*. Žánrovo ho označila za žalm-žalospev a priradila ho k tzv. lazarskej literatúre. Ďalej sa sústredila na semiotickú analýzu toposu sakrálneho priestranstva v interpretovanom Žalme, predovšetkým na komplikované realizácie vzťahu sakrálneho a profánneho. Predmetom záujmu Anny Valcerovej sa stala *De profundis (Žalmy a hymny)* – báseň o kríze, v ktorej má pri terapii osobnej tragédie dôležitú funkciu národné, pričom básnikovu veľkosť tu spoluformuje aj hĺbka jeho osobného, rodinného nešťastia. A. Valcerová v tejto súvislosti naznačila aj kontúry komplikovaného vzťahu autora k Bohu. Text podľa nej predstavuje „začiatok modernizmu v lone realizmu“. Ján Zambor sa venoval básni Ó, prečo som nie víchrom (*Letorosty III*), ktorej témou je „hnev a trest v mene očisty“. Lyrický subjekt na seba berie podobu troch živlov (vzduchu, vody a ohňa), jeho cieľom je mravná a moralistická kritika trhu. Podľa J. Zambora táto neohrozene kritická báseň radí Hviezdoslava k nezávislým intelektuálom v modernom zmysle slova. Výrazne emocionálny ráz básne sa prejavuje na všetkých rovinách a pred metrickou stavbou (blankvers) dostáva prednosť významová zložka básne. Predošlé vyštúpenie doplnila svojím referátom Andrea Rubaninská, ktorá analyzovala rovnakú báseň zo syntaktického hľadiska. Jej príspevok ukázal, ako sa syntaktická a všeobecne výrazová rovina